

MICHAL DOČEKAL

umělecký šéf Činohry Národního divadla

Johannes Urzidil / David Jařab

KVARTÝR

Mařka: Za těch deset let jsem se tu nadřela tolik, že to stojí určitě za třikrát víc, než kolik jsem brala. A s úrokama a úrokama těch úroků by to dalo dohromady určitě dost peněz. Možná ne tolik, než kolik mi nechali, ale byt by si s sebou stejně nevzali. Já se jim tady o to aspoň starám. Tak jakýpak špatný svědomí? Kdopak ještě dneska nějaký svědomí vůbec má? Před usnutím se ale vždycky trochu zastydím. Však mě to přejde.

Česká premiéra:

13. března 2014 na Nové scéně

Johannes Urzidil / David Jařab

KVARTÝR

Režie: **David Jařab**

Dramaturgie: **Iva Klestilová**

Scéna: **David Jařab**

Kostýmy: **Sylva Zimula Hanáková**

Hudba: **Petr Haas**

HRAJÍ:

Natálie Řehořová j. h.

Jana Pidrmanová

Martin Pechlát / Matěj Nechvátal j. h.

Jana Preissová

Jan Kačer

Eva Salzmannová

Milan Stehlík

Hana Igonda Ševčíková

Jiří Černý j. h.

Tomáš Jeřábek j. h.

Jiří Maryško j. h.

Na klavír doprovází: **Jana Holmanová**

Premiéra: 13. března 2014 na Nové scéně

Ústřední postavou Urzidilovy povídky *Poslední zvonění (Kvartýr)* je služka, jejíž pány donutí nacisté uprchnout. Zanechají jí nejen byt a veškeré vybavení, ale i peníze. Náhlé a ničím nezasloužené štěstí najednou začne nabývat až hororových obrysů. Služka si do bytu nastěhuje svoji sestru, která jí se svým nacistickým milencem začne ničit život. A zatímco jsou z domu pozvolna odváděni židé, sestra si užívá peněz a cizího majetku. Tragické finále je pak jen zoufalým pokusem člověka, který se snaží najít východisko z beznaděje. Autorem adaptace a režisérem je divadelní a filmový režisér David Jařab, který byl jedním z režisérů a uměleckým šéfem Divadla Komedie.

Johannes Urzidil (1896–1970) studoval v Praze germanistiku, slavistiku (ovládal češtinu) a dějiny umění. Byl přítelem F. Kafky a F. Werfela. V letech 1922–1933 působil jako tiskový rada německého velvyslanectví, oženil se s dcerou pražského rabína Gertrudou Thiebergerovou a roku 1939 emigroval do Anglie. Usadil se v USA a spolupracoval s Hlasem Ameriky.

Dnes pozdě v noci náš pán a paní odjeli. Kam, to nevím. Vzali si jenom ty dva malý kožený kufříky. Přesto jsem s nima šla k vlaku. Na peróně svítilo jenom pár luceren, zato policajtů a tajnejch tam bylo jako much. Ty člověk pozná na sto honů.

„Moc nemluv a hlavně nebreč. Je to nápadné.“

Vím, že je to navždycky. Ale nevím, proč jsem nesměla brečet. Tak jsem se teda držela. Jináč na nádraží vždycky bulím, když někdo odjíždí nebo přijíždí. Těch, co odjíždějí, je mi líto a těch, co přijíždějí, je mi taky líto, protože museli odněkud odjet. Samý loučení! Tenkrát jsem plakala až na ulici a ještě za divadlem. Akorát odtud vycházelo pár lidí. „Pročpak pláčete, slečno,“ ptá se mě jeden, „byl to přece docela veselý kus.“ „Deset let,“ povídám já, „deset let! Ráno rozhodit postele,

pak uvařit kafe, v neděli vždycky pro pána vajíčko. A pak uklidit, nakoupit a uvařit. Mezitím oprášit starožitný hrnečky, skleničky, knížky, a tak dále a tak podobně, a přitom pořád dávat pozor, aby se mi nic nerozbilo nebo neroztrhlo. Deset let“. „No ano,“ povídá ten člověk, „to je dost dlouhá doba. Ale třeba si to moc berete, ne?“ „Ne. Protože teď je to najednou všechno jedno. Protože teď můžu všechno rozflákat, rozervat a zašpinit, jak se mi chce. Jelikož mi to teď všechno patří.“

Ukázka z povídky *Poslední zvonění* z knihy *Kde údolí končí*
– překladatelé Anna Nováková, Jindřich Buben

ROZHOVOR S REŽISÉREM DAVIDEM JAŘABEM

Proč jste si vybral pro svou adaptaci právě Johannese Urzidila? Nedá se říct, že by šlo o příliš známého autora...

Moje volba má hned několik důvodů. Od roku 1995 se významnou měrou zabývám středoevropskou divadelní i nedivadelní literaturou, a to především z jakési snahy obnovit kořeny „středoevropské“ kulturní identity, nalézt tak kořeny vlastní. Nikdy mi nepřipadalo přínosné orientovat se na čistě národní kultury, ale zajímala mě především ona místa, kde se překrývaly, kde se potenciovaly, kde se prolínaly, a vznikalo tak cosi nového a jedinečného. Ruku v ruce s tím šel v posledních letech i můj specifický zájem o tzv. pragensie, čili texty přímo spojené s Prahou a vytvořené autory, pro které byla právě Praha velkým impulsem a zdrojem. Mám pocit, že člověk by měl dělat divadlo pro místo, kde žije, a pro lidi, kteří v něm žijí. Vzniká tak vícevrstevnaté vnímání takového divadla, známá místa a atmosféra města se stávají „kulisou“ – existenciálním prostorem, kam si lze tyto příběhy zasadit.

Ta konkrétnost a skutečnost pak naopak dává velkou možnost věci vnímat obecněji a s jakýmsi abstraktnějším přesahem. A právě v textech a životě Johannese Urzidila se dle mého názoru spojuje intenzivní inspirace či přímo iniciace Prahou s meziválečným tavicím tyglíkem české, německé, rakouské a židovské literatury. Urzidil je jednou z posledních osobností, ve které jako by ještě přetrvávalo cosi z nadnárodní vstřícnosti staré monarchie, ale zároveň je to člověk, který unikl nacistickému peklu a byl vržen do moderního života v USA. Nikdy už se nevrátil. Dožil se relativně vysokého věku a vždy zůstal v tématech věrný Čechům a v jazyce němčině. Na rozdíl od Kafky či Werfela, se kterými se znal a stýkal, se však nikdy nestal světovou ikonou. Potkal ho tak osud autora, ke kterému se nikdo příliš nehlásí. Ani německá, ani rakouská, ani česká literatura. Myslím si, že je to škoda. Je to jedinečný autor. Předsevzal jsem si tedy, že bych mu rád postavil v Praze „pomník“. Řekl jsem si, že už je čas překročit ona limitující hlediska, kdy je kultura definována jazykem. Urzidil žil v Praze, psal o Praze a miloval Prahu. Ať je tedy naším autorem. A jako takový na prkna Národního divadla určitě patří.

Není to Vaše první setkání s Urzidilem...

Za svého působení v Divadle Komedie jsem uvedl již svou scénickou adaptaci povídky *Weissenstein*. Podobně jako *Poslední zvonění*, podle které jsem napsal hru *Kvartýr*, jedná se dle mého názoru o naprosto jedinečný text, který velice citlivým a prvoplánově neefektním způsobem dokonale vystihuje charakteristiku obskurních lidiček pražského pouličního panoptika, které se však z marginálních postaviček mění postupně ve velké dramatické hrdiny, a to způsobem velice osobním, jiným než byl Kischův, Brodův či Werfelův. Urzidil je podstatnou osobností pražského německého kruhu autorů, ale zároveň člověkem, který měl bytostnou citlivost pro český element a měl s českým prostředím snad nejsilnější vazby z nich. Povídka *Poslední zvonění* navíc otevírá palčivou otázku protektorátní existence, a to bez obvyklých modelových klišé a morálních konstruktů, které jsou velice často reflexím této doby vlastní. *Weissenstein* si našel v Komedii skutečně oddané publikum a já věřím, že *Kvartýr* bude s českým divákem komunikovat stejně intenzivně. Stejně

jako u *Weissensteina*, vtiskl jsem *Kvartýru* výraznou a současnou dramatickou strukturu, která je propojena s osobním výtvarným pojetím divadelního prostoru.

Člověk může být násilím donucen opustit domov, kde se narodil nebo domov, který si vybral k životu, nebo se může sám rozhodnout učinit tak ze své vlastní svobodné vůle. V každém případě však to, co dělá z člověka emigranta, je ztráta jeho domova, ať už je to následkem jeho osobního rozhodnutí nebo dílem osudu. Emigrant si nese svůj domov s sebou ve svém srdci, když odchází za hranice a je s tímto domovem spjat všemi svými myšlenkami a činy. Země, v níž svoboda a humanita přestaly být považovány za důležité, vždy ztrácí ty nejlepší ze svých občanů, protože není pochyb, že ty nejhorší a nejpochybnější elementy se přizpůsobí ztrátě svobody a zaslouží si pak nejvyššího soucitu ti lidé, které násilí přiměje zůstat v zemi, kde ztráta svobody nabyla moci.

Viz Johannes Urzidil: *Hollar. A Czech Émigré in England*. Londýn 1942, s 11

Videotrailer k inscenaci je ke stažení na videokanálu Činohry ND na www.youtube.com
Fotogalerie ze zkoušek na profilu Činohry na sociální síti [Facebook.com](https://www.facebook.com)

Kontakt pro média:

Tomáš Staněk, public relations Činohry,
tel: 224 902 126, mobil: 605 207 249, e-mail: t.stanek@narodni-divadlo.cz

www.narodni-divadlo.cz
www.cinohraND.cz

GENERÁLNÍ PARTNER
NÁRODNÍHO DIVADLA

KB

Partneři Národního divadla

ŠKODA

AutoCont

NADAČNÍ
FOND

BOHEMIAN
HERITAGE
FUND

Partner inscenací Národního divadla

Mecenáši Národního divadla

KOLOWRAT KRAKOWŠTÍ

Národní divadlo děkuje JUDr. Dominice Kolowrat-Krakowské
Maximilianu Kolowrat-Krakowskému a Francesce Kolowrat-Krakowské
za nezištnou a štědrnou podporu.

Prof. Dr. Dajja Altenburg-Kohl

Mediální partner

Česká televize